

George Novack

Inledning till *Fallet Leo Trotskij*

Följande artikel publicerades i tidskriften *International Socialist Review*, Vol.29 No.4, July-August 1968. Den består av 2 delar, först en inledning från tidningsredaktionen och sedan Novacks artikel (daterad 1 mars 1968) som skrevs som introduktion till 1968 års nyutgåva av *The Case of Leon Trotsky*, som utgjorde den s k Dewey-kommissionens rapport om anklagelserna mot Trotskij under Moskvarättegångarna. För en svensk översättning av rapporten, se [Fallet Leo Trotskij](#).

Det finns även ett annat förord, skrivet av Joseph Hansen, till 1950 års utgåva av rapporten, se [Stalins system för falska anklagelser](#).

Se även [Om Moskvarättegångarna och Dewey-kommissionen](#) av Albert Glotzer, som var sekreterare i Dewey-kommissionen.

MF i juni 2016

Den 20 augusti 1940 mördades Trotskij i sin bostad i Coyoacán, Mexiko. Trotskij, som tillsammans med Vladimir Iljitj Lenin ledde bolsjevikpartiet till seger i den ryska Oktoberrevolutionen 1917, dödades av en mördare som lejts av Stalin. Stalin hoppades därmed ha lagt sista handen vid de blodiga utrensningarna av bolsjevikpartiets ledare och anhängare som ägt rum 1936-1938. Detta skulle en gång för alla tysta världsrevolutionens mest kraftfulla röst. Det skulle sätta stopp för Trotskijs outtröttliga kritik av Kremls byråkrater som hade tillskansat sig den första socialistiska revolutionens erövringar.

På denna årsdag [augusti 1968] av mordet på Trotskij är det passande att tillkännage nyutgivningen av ett av de viktigaste dokumenten om den bolsjevikiska rörelsens historia och idéer: *Fallet Leo Trotskij*, som i augusti kommer att tryckas upp av Merit Publishers.

Boken handlar om Moskvarättegångarna och den undersökning av anklagelserna mot Trotskij och hans son Sedov som 1937 utfördes av den internationella undersökningskommissionen. Den innehåller en introduktion av George Novack, sekreterare i den Amerikanska kommittén till Leo Trotskijs försvar, som var närvarande vid underutskottsfröheten i Coyoacán under ledning av filosofen John Dewey.

Men denna berömda moträttegång, som drog slutsatsen att Trotskij och hans son inte var skyldiga till de monstruösa anklagelser som riktats mot dem, är mer än en värdefull redogörelse för de skändliga skenrättegångarna i Moskva.

I sitt vittnesmål diskuterade Trotskij många andra frågor. Här är en ofullständig lista: hans liv som revolutionär; bolsjevikpartiets historia efter revolutionen; Vänsteroppositionens kamp; den marxistiska inställningen till terrorism; den marxistiska synen på demokrati och socialism; stalinismens ursprung och natur; taktiken i kampen mot fascismen, riktiga och felaktiga metoder att försvara Sovjetunionen; den marxistiska uppfattningen om proletariatet och skillnaden mellan enhetsfront och folkfront.

Boken är i själva verket en handbok som behandlar många av den revolutionära marxismens viktigaste teoretiska och historiska frågor, förklarade av en av dess främsta representanter. Och lärdomarna presenteras i form av lättbegripliga frågor och svar.

Det som följer är den fullständiga texten till George Novacks introduktion till *Fallet Trotskij*.

Inledning

Denna bok återger ordagrant de förhör som den Preliminära undersökningskommissionen gjorde för att undersöka de anklagelser som riktats mot Leo Trotskij under Moskvarättegångarna. Deweykommissionen, som den brukar kallas, var ett oberoende, ojävigt organ som den Amerikanska kommittén till Leo Trotskijs försvar tog initiativet till i mars 1937. Dess enda syfte var att fastställa alla tillgängliga fakta om Moskvarättegångarna där Trotskij och hans son Leon Sedov var huvudanklagade, och göra ett utlåtande baserat på dessa fakta.

Dess underkommission genomförde tretton utfrågningar hemma hos den landsflyktige revolutionären i Coyoacán, Mexiko, D.F., från 10 april till 17 april 1937. Under dessa sammanträden emottog den Trotskijs och hans sekreterares, Jan Frankels, vittnesmål, korsförhörde båda vittnena, hörde Trotskijs svar på anklagelserna mot honom och hans motanklagelser mot Sovjetregeringen. Den tog emot, för verifikation, de dokumentära bevis som han lade fram.

Skälen till att kommissionen bildades och dess arbete hörde samman med en av de mest betydelsefulla och tragiska politiska händelserna under 1930-talet: de blodiga utrensningar och skenrättegångar med vilka Stalin befäste sin personliga terroristiska despoti i Sovjetunionen.

Hans hejdukar iscensatte fyra viktiga rättegångar från 1936 till 1938. Den första var ”de sextons rättegång”, med Zinovjev, Kamenev, Mratjkovskij och andra som åtalade; den andra, ”de sjuttonts rättegång”, som inkluderade Pjatakov, Radek, Sokolnikov, Muralov, Serebrjakov och andra, vilken genomfördes 1937. Därpå kom den hemliga rättegången mot marskalk Tuchtjevskij och en grupp av de högst rankade rödaarmégeneralerna i juni 1937; och slutligen ”de tjuogoetts rättegång” (Rykov, Bucharin, Krestinskij, Rakovskij, Jagoda och andra) i mars 1938.

Männen på de åtalades bänk inbegrep alla medlemmar av Lenins politbyrå utom Stalin själv. Trotskij var, trots att han var frånvarande, huvudåtalad under dessa rättegångar. Han och bolsjevikernas gamla garde anklagades för att ha konspirerat för att mörda Stalin och andra sovjetledare, konspirerat för att förstöra landets ekonomiska och militära makt och för att ha dödat massor av ryska arbetare. De anklagades dessutom för att från den ryska revolutionens första dagar ha arbetat för Storbritanniens, Frankrikes, Japans och Tysklands spiontjänster och ha slutit hemliga överenskommelser med Hitlers och Mikadons agenter för att avträda enorma områden sovjetiskt territorium till det imperialistiska Tyskland och Japan. De åtalade i Moskva erkände ynkligt sin skuld; endast Trotskij gjorde det inte.

Rättegångarna mot dessa bemärkta personer beledsagades av och följdes av fruktansvärda utrensningar av folk från alla samhällsgrupper i Sovjet: partimedlemmar, militärer, kominternledare, intellektuella, tjänstemän, vanliga arbetare och bönder. Man har fortfarande inte kunnat avgöra hur många som fångades i det blodiga nätet, eftersom de regimer som kom efter Stalin fortfarande vägrar avslöja sådana fakta. Men offren räknades i miljoner.¹

Stalin besparade inte sina närmaste medarbetare eller medlemmar av sin egen familj. Till och med cheferna för den hemliga polisen, Jagoda och Jezjov, som organiserade de tidiga rättegångarna, slaktades senare.

Stalin grep och avrättade nästan alla viktiga bolsjevikiska deltagare i revolutionen. Av 1 966 delegater till den sjuttonde sovjetiska partikongressen 1934 greps 1 108. Av 139 centralkommittémedlemmar greps 98. Tillsammans med de tre sovjetiska marskalkarna greps eller sköts mellan en tredjedel och hälften av Röda arméns 75 000 officerare.

¹ Numera finns ganska tillförlitlig statistik, baserad på sovjetiska arkiv, om utrensningarnas omfattning. Exempelvis under åren 1936-38 arresterade säkerhetspolisen c:a 1,7 miljoner, medan 682 000 avrättades. Se [Historien om Alexander J Tivel](#) för en detaljerad tabell. Till detta kan man lägga ett stort antal förvisningar, främst av trilskande bönder. – Red

Utrensningarna under 1930-talet var så omfattande att ingen av partiets huvudfigurer under oktoberrevolutionen, som förde bolsjevikerna till makten, överlevde för att fira händelsens femtonårsjubileum, förutom Stalins trofasta närmaste man, Vjatjeslav Molotov, som fick dra sig tillbaka i onåd 1958. Terrorn har lämnat bestående ärr i det sovjetiska samhället. Det finns inte många familjer där idag som inte på ett eller annat sätt drabbats av dess effekter.

Underkommissionens förhör i Coyoacán

Underkommissionens förhör i Mexiko genomfördes i april 1937, mellan den andra och den tredje Moskvarättegången. Vid rättegångarna i augusti 1936 och januari 1937 hade Trotskij och Sedov förklarats skyldiga utan att få någon möjlighet att försvara sig. De hade förnekat sin skuld via världspressen och hade i sin tur anklagat Sovjetregeringen för att ha baserat sina ”fällande domar” på falska bevis. I själva verket var de framtvingade bekännelserna från de åtalade i de offentliga rättegångarna den enda grunden för domarna.

Trotskij var den ende bland de anklagade bolsjevikledarna som befann sig utom räckhåll för Stalin. När Zinovjev och Kamenev ställdes inför rätta utmanade Trotskij Moskva att begära honom utlämnad från Norge där han bodde som landsflyktig från Sovjetunionen. Denna procedur skulle ha fört hans fall inför en norsk domstol. Istället internerade den norska regeringen, under hårt ekonomiskt och diplomatiskt tryck från Kremls ambassadör, Trotskij och hans hustru. Under sex månader var han försedd med munkavle och kunde inte försvara sig mot de monstruösa anklagelser som riktades mot honom.

Så snart han beviljats asyl i Mexiko i januari 1937, krävde Trotskij offentligt att det skulle bildas en internationell undersökningskommission, eftersom han förvägrats möjligheten att försvara sig mot anklagelserna inför en laglig domstol. Han begärde att ett sådant organ skulle bestå av oantastliga personer som skulle ta emot hans vittnesmål och ta i beaktande dokument som bevis på hans egen och Sedovs oskuld.

I ett tal som gavs via telefon från Mexiko City till ett stormöte i New Yorks Hippodrome 9 februari 1937 gjorde Trotskij följande dramatiska deklARATION:

”om denna kommission avgör, att jag på allra minsta sätt är skyldig till de brott, som Stalin påbördar mig, lovar jag högtidligt och på förhand att frivilligt överlämna mig åt GPU:s [Sovjets hemliga polis] bödlar”.²

En sådan undersökning var helt klart motiverad med tanke på de kontroverser och den bestörtning rättegångarna rört upp, den utbredda misstron när det gällde deras äkthet, de många liv som stod på spel och allvaret i de frågor som de ställde. Trotskij var berättigad till att få sin sak rättsligt prövad och fastställa det trovärdiga i anklagelserna, inte enbart för att försvara sin heder och rykte som revolutionär, utan för att försöka föregripa fler rättegångar och avrättningar.

Medlemmarna av kommissionen var John Dewey, dess ordförande, Amerikas främste filosof och liberal; Otto Rühle, Karl Marx’ biograf och före detta medlem av [tyska] Reichstag, den ende som tillsammans med Liebnecht hade röstat emot krig 1914-15; Benjamin Stolberg och Suzanne La Follette, amerikanska journalister; Carleton Beals, kunnig i latinamerikanska frågor; Alfred Rosmer, som 1920-21 var medlem av Kommunistiska internationalens exekutivkommitté; Wendelin Thomas, ledare för sjömansrevolten i Wilhelmshaven i november 1918 och senare kommunistisk medlem av den tyska Reichstag. Edward A. Ross, sociologiprofessor vid University of Wisconsin; John Chamberlain, före detta litterär kritiker i *New York Times*; Carlo Tresca, välkänd italiensk-amerikansk anarkistledare; och Francisco Zamora, mexikansk journalist.

² Se [Jag vågar mitt liv](#) – Red

De första fem bildade underkommittén som reste till Coyoacán. John Finerty, känd som försvarsadvokat i sådana stora amerikanska politiska rättegångar som Tom Mooney och Sacco-Vanzetti, fungerade som kommissionens juridiska biträde. Albert Goldman från Chicago var Trotskij's advokat.

Kommissionens medlemmar hade vitt skilda politiska och ideologiska åsikter och ingen var anhängare till Trotskij. Deras intresse låg i den historiska sanningen, liksom i en önskan att ta reda på fakta i målet. De hade fått mandat att fullgöra denna förpliktelse från liknande kommittéer i Frankrike, England och Tjeckoslovakien.

Vittnesförhören i Mexiko följdes av månader av ihärdiga utredningar. Kommissionen offentliggjorde sina slutsatser i New York 21 september 1937. Den konstaterade:

”(1) Moskvarättegångarnas genomförande var sådant att varje opartisk person övertygades om att inga försök gjorts för att fastställa sanningen. (2) Samtidigt som bekännelser nödvändigtvis nog måste övervägas, innehåller bekännelserna i sig sådana inneboende osannolikheter att kommissionen övertygats om att de inte representerar sanningen, oberoende av vilka medel som använts att få fram dem”.

Kommissionen drog därför slutsatsen att Moskvarättegångarna var skenrättegångar och att Trotskij och Sedov var oskyldiga till de arton specifika anklagelserna som åtalet mot dem gällde. (Den fullständiga slutrapporten publicerades av Harper & Brothers 1938 med titeln *Not Guilty*.)³

Trotskij's vittnesmål har bekräftats

Detta utslag meddelades för trettio år sedan. Sedan dess har den upplysta opinionen över hela världen, inte bara i de kapitalistiska utan även i de flesta kommunistiska länderna, insett vilka monstruösa förfalskningar som Stalin spred om sina politiska motståndare.

Stalins efterträdare i Sovjets regering har erkänt denna sanning på sitt eget sätt, genom de anklagelser som de riktat mot den döde diktatorn och den postuma rehabiliteringen av vissa av hans offer (Trotskij finns ännu inte med bland dem). I sitt berömda hemliga tal vid Sovjetunionens kommunistpartis tjugonde kongress i februari 1956 avslöjade Chrusjtjov delvis omfattningen av Stalins pogromer och de medel med vilka hans agenter pressade fram erkännanden från de åtalade som förtalade sig själva.⁴ Stalin framstår nu helt klart som den verkliga brottslingen under rättegångarna, den ondskefulle figuren som lyfts upp till obegränsad makt över det berg av lik han besudlat.

Sålunda har historien rättfärdigat Deweykommissionens arbete och slutsatser. En fullständig och slutlig redovisning av dessa brott kommer troligen att få vänta tills Stalins byråkratiska lärjungar själva ersatts av ärliga representanter för det sovjetiska folket som kommer att genomföra en grundlig undersökning av rättegångarna och utrensningarna och återställa alla dess offers heder. Denna volym kommer att underlätta denna uppgift.

Den har ytterligare ett värde. Under de trettio dagar som moträttegången pågick utsattes Trotskij för en mycket grundlig undersökning av hans försvarare och korsförhördes av kommissionens medlemmar och deras rådgivare. Han var tvungen att göra mer än att avslöja felaktigheterna i Moskvas anklagelser. Han var tvungen att berätta om de viktigaste händelserna i sin karriär, förklara sina teorier, beskriva och förklara de förvirrande förändringarna som skett i Sovjetunionen från Lenin till Stalin. Han måste analysera frågorna i fraktionsdispyterna inom den ryska och världskommunismen, porträttera de ledande personerna i

³ Se [Dewey-kommissionen om anklagelsen för terrorism vid Moskvarättegångarna](#) och [Pjatakov's vittnesmål under 2:a Moskvarättegången](#) som är utdrag ur slutrapporten. – *Red*

⁴ Se [Chrusjtjov's tal 1956](#) (hela det ”hemliga talet” vid partikongressen i svensk översättning) – *Red*

kamperna och beröra varje fas av den fruktansvärda kampen mellan Stalin och han själv som ledde fram till rättegångarna.

Jag deltog vid förhören som nationell sekreterare för den Amerikanska kommittén till Leo Trotskij's försvar och minns livligt spänningen i det långa, smala, barrikaderade rummet, då Trotskij dag efter dag ansträngde sig för att svara på alla frågorna riktade till honom i det obekanta engelska språket. Det var en oerhörd intellektuell prestation.

”När allt var över, fanns inte en fråga som lämnats obesvarad, inte ett viktigt problem som lämnats oklart, ingen betydelsefull historiehändelse om inte belysts”, skrev Isaac Deutscher i *Den förvisade profeten*.

”Dewey, som fört så många akademiska debatter och som fortfarande var kritisk mot Trotskij's världsåskådning, kunde tretton år senare med glädje och beundran minnas ‘den intellektuella styrka med vilken Trotskij samlade och organiserade alla sina bevis och argumentationer och fick oss att förstå betydelsen av varje relevant detalj’. Trotskij's skarpa logik triumferade över hans snubblande satsbyggnader, och det tydliga i hans idéer lyste genom hans verbala otydligheter. Även hans kvickhet gnistrade. Den lättade ofta upp dysterheten kring det han talade om. Men framför allt var det riktigheten i hans sak som övervann alla yttre hinder och olägenheter. Han stod där som sanningen själv, rättfram och ren, utan vapen och utan sköld, ändå magnifik och oöverbinnerlig”.⁵

Uppteckningen av förhören är därför ett omfattande och värdefullt kompendium med information den ryska revolutionens och Sovjetunionens händelser, personer och problem. Den presenterar marxismens, bolsjevismens och trotskismens idéer och ståndpunkter i ett brett spektrum av frågor.

Trotskij höll sin slutplädering på den sista dagen av förhandlingarna. Den avslutades med en bekräftelse av hans tro på den socialistiska sakens slutliga seger som han ägnat sitt liv. Den tragiska bakgrunden till omständigheterna mot vilket hans ord uttalades gjorde dem allt mer rörande och imponerade.

”Värderade medlemmar av kommissionen! Mitt livs erfarenhet, där det varken har saknats framgångar eller misslyckanden, har inte bara bevarat min tro på mänsklighetens klara, strålande framtid, utan tvärtom gett den en oförstörbar karaktär. Den tro på förnuft, på sanning, på mänsklig solidaritet, som jag vid 18 års ålder förde med mig till den ryska provinsstaden Nikolajevs arbetarkvarter – denna tro har jag helt bevarat. Den har mognat, men inte svalnat.

Själva det faktum att denna kommission bildats, det faktum att den leds av en man med en orubblig moralisk auktoritet, en man som genom sin ålder borde ha rätten att ställa sig utanför den politiska skådeplatsens skärmytslingar – i detta faktum ser jag ett nytt och verkligt magnifikt förstärkande av den revolutionära optimism som utgör det grundläggande elementet i mitt liv...”

De församlade satt tysta en lång stund när den prometeiska⁶ revolutionären avslutat sin långa och passionerade presentation. Den sena eftermiddagens skuggor började vandra över verandan utanför. ”Allt jag säger blir en antiklimax”, anmärkte den vithåriga John Dewey och förklarade att förhören var avslutade. Deras innehåll finns bevarat i de följande sidorna [syftar på boken *Fallet Leo Trotskij*].

George Novack

1 mars 1968

Översättning: P-O Eklund

⁵ Isaac Deutscher, [Den förvisade profeten](#) – Red

⁶ Enligt den grekiska mytologin hade titanen Prometheus stulit elden från gudarna för att ge den till människorna. Som straff fjättrades han vid en klippa, där en örn (eller gam) ständigt hackade ut hans lever (som ständigt växte ut igen). Prometheus förbrytelse brukar räknas som ursprunget till konst och vetenskap. P. var således (från människornas synvinkel) en hjälte som fick betala ett högt pris för detta. – Red